

NÁSTROJE GENERATIVNÍ UMĚLÉ INTELIGENCE V KONTEXTU VÝUKY STYLISTIKY NA VYSOKÉ ŠKOLE

Generative AI Tools in the Context of University-Level Stylistics Teaching

Radka Holanová

Abstrakt: Příspěvek se zaměřuje na revizi podoby seminární práce v předmětu Stylistika českého jazyka a teorie jazykové kultury v souvislosti s rozvojem nástrojů umělé inteligence. Cílem bylo ověřit smysluplnost psaní seminárních prací v době AI a navrhnout takovou podobu zadání, která podpoří samostatnou, informovanou a reflektovanou práci studentů s textem. Výzkumná sonda sledovala otázky týkající se využívání AI při psaní, role vyučujícího i možného povinného zapojení AI. Zkušenosti z realizace ukázaly, že seminární práce mají nadále význam i bez využití AI, pokud jsou doprovázeny systematickou zpětnou vazbou, konzultacemi a reflexí procesu psaní. Jako přínosnější se ukázala varianta, v níž studenti využívali AI ke zpětné vazbě a úpravám vlastního textu. Studie upozorňuje na význam kritického a etického zacházení s AI, na potřebu zachování osobního kontaktu mezi vyučujícím a studenty i na důležitost rozvoje samostatného psaní budoucích učitelů českého jazyka. Otázka povinného využívání AI však zůstává otevřená.

Klíčová slova: umělá inteligence; seminární práce; akademické psaní; reflexe textu; mediální a informační gramotnost.

Abstract: The paper focuses on revising the format of a seminar paper assignment in the course Stylistics of the Czech Language and Theory of Language Culture in response to the development of artificial intelligence tools. The aim was to examine whether seminar papers still retain their relevance in the age of AI and to design an assignment format that supports students' independent, informed, and reflective work with texts. The research explored questions concerning the use of AI in writing, the role of the teacher, and the possible requirement of AI use. The findings suggest that seminar papers continue to be meaningful even without AI, provided that they are accompanied by systematic feedback, consultations, and reflection on the writing process. The

most beneficial approach proved to be the version in which students used AI for feedback and revision of their own texts. The study highlights the importance of ethical and critical use of AI, maintaining personal interaction between teachers and students, and supporting the development of independent writing skills in future Czech language teachers. However, the question of whether students should be systematically required to use AI remains open.

Key words: artificial intelligence; seminar paper; academic writing; text reflection; media and information literacy.

1. Úvodem¹

Se vzrůstající mírou využívání generativní AI (nejen) mezi studenty a studentkami² jsme se rozhodli v tomto semestru zrevidovat podobu seminární práce pro předmět *Stylistika českého jazyka a teorie jazykové kultury*³, aby byla pro studenty přínosnější, více refletovala potřeby doby a do určité míry zajistila, že studenti budou opravdu samostatně a informovaně pracovat s textem. Cílem procesu také bylo, aby se studenti spolupodíleli na tvorbě podoby seminární práce.

V učitelských profesních skupinách na sociálních sítích probíhají diskuze na téma, jak zařídit, aby žáci nezažadovali psaní slohové práce ChatuGPT. Univerzity zvažují, zda není namístě zrušit závěrečné práce, a mnohé to již učinily. Ojedinelé studie se zaměřují na nesprávné či zavádějící informace generované AI a navrhuji vzdělávací intervence v podobě aktivit zaměřených na kritické hodnocení zdrojů a reflexi textů vytvořených člověkem i umělou inteligencí, aby se posílila schopnost studentů rozlišovat mezi přesnými a nepřesnými informacemi (Urban – Brom – Lukavský et al., 2025).

Je patrné, že generativní umělá inteligence výrazně ovlivňuje vzdělávání. Vznikají proto projekty, které pomáhají učitelům (i rodičům), aby se v problematice zorientovali a získali materiály do výuky, např. *AI dětem*⁴. Ty čerpají mj. z modelu

¹ Článek vznikl s podporou projektu *Cooperatio UK*.

² Z důvodů jazykové ekonomie textu, čtenářského komfortu a anonymizace dat je dále generické maskulinum užíváno s vědomím, že zahrnuje také studentky. Studentek zahrnutých do sondy bylo 70 a studentů 18.

³ Předmět je vyučován na Pedagogické fakultě UK ve 3. ročníku bakalářského oboru Český jazyk se zaměřením na vzdělávání. Syllabus předmětu a další podrobnosti jsou dostupné v elektronickém systému SIS: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?id=6236656f95f5a859426693e1d40d222d&tid=&do=predmet&kod=OPBC4C052A&skr=2025&fak=11410>

⁴ <https://aidetem.cz/>, <https://chatveskole.cz/> a další.

L. Furze⁵, který může napomoci k vhodnému a etickému využívání generativní umělé inteligence ve školách. Pracuje se škálou, kdy na jednom jejím konci žáci pracují zcela bez využití AI, na druhém jejich text vznikne naopak kompletně za použití AI. Na mezistupních mohou žáci využívat AI pro brainstorming, plánování osnovy svého textu, hledání zdrojů, využívání zpětné vazby od AI atd. Je zřejmé, že schopnost napsat text bez asistence AI je stále klíčovou dovedností, kterou potřebujeme pro účely hodnocení a zjišťování, zda bylo při výuce dosaženo cílů. Současně považujeme rozvoj AI za natolik dynamický, že jsme se jej rozhodli do tvorby seminární práce v nějaké podobě zařadit.

Jako výzkumné otázky pro naši sondu jsme stanovili:

- 1) Má v současné době smysl psát seminární práci bez zapojení AI?
- 2) Jaké úpravy zadání seminární práce jsou žádoucí, aby bylo psaní práce pro studenty přínosné?
- 3) Jaké úkoly vyplývají pro vyučujícího z reflexe nové podoby práce?
- 4) Mají být studenti vedeni k povinnému využívání AI?

2. Fáze předcházející tvorbě seminární práce

Studenti se v průběhu semestru setkali s tématem AI v několika krocích. První fáze probíhala při výuce – devátý ze seminářů byl komplexně věnován tématu umělé inteligence. V úvodní fázi proběhla strukturovaná brainstormingová aktivita, jejímž cílem bylo identifikovat pozitivní a negativní dopady využívání AI, ale také ambivalentní aspekty, které nelze jednoznačně klasifikovat jako přínosné či problematické⁶. Následně proběhla diskuse inspirovaná některými výroky učitelů na sociálních sítích k využití AI při výuce. V další fázi jsme si navzájem představili zajímavé halucinace, několik z oblasti literární historie a teorie. Po zbytek semináře studenti ve skupinkách analyzovali texty s různým stupněm zapojení AI. Jednalo se o slohovou práci žáka druhého stupně. Studenti měli odhalit, který text napsal žák samostatně, který text psal výhradně s pomocí ChatGPT a ve kterých využíval ChatGPT částečně. Svoje úvahy a argumenty pak sdíleli s ostatními skupinkami.

Na tomto semináři studenti odevzdávali první verzi svojí seminární práce (viz dále). Při té příležitosti jsme upřesnili podobu druhé verze a zodpověděli všechny související dotazy.

⁵ <https://aiassessmentscale.com/>

⁶ Cílili jsme zejména na stylistickou oblast, práci s textem, etickým či psychologickým aspektům tedy nebylo možno věnovat dostatek času. Přesto některé názory studentů považujeme za varovné, např. pozitivní vnímání AI jakožto terapeuta.

V rámci domácí přípravy pak měli studenti odpovědět pomocí elektronického formuláře na několik otázek týkajících se jejich přístupu k AI, viz kap. 6. Někteří jej vyplňovali před psaním druhé verze seminární práce, jiní až po něm.

3. Zadání seminární práce a charakteristika fází examínace

První verze práce, kterou studenti odevzdávali, měla vznikat bez pomoci AI. Úkolem studentů bylo provést komplexní stylistický rozbor textu, který si vybrali. Výchozí text byl omezen rozsahem max. 2 strany A4 a mohl být vybrán z libovolné stylové oblasti. Bylo doporučeno, aby se nejednalo o překlad, ale o text originálně český. Na základě zkušeností z minulých let výuky dostali studenti k dispozici povinnou osnovu práce. Výsledný text seminární práce musel být souvislý (nikoli v bodech), stylizačně propracovaný, psaný odborným stylem. Tuto verzi seminární práce přečetl vyučující a při osobní konzultaci poskytl studentům podrobnou zpětnou vazbu. V nutných případech požádal studenty o dopracování textu či opravy nedostatků. Tato verze seminární práce byla podkladem pro udělení zápočtu.

Ve zkouškovém období posléze jako poslední z bodů ústní zkoušky probíhal rozhovor nad druhou verzí práce, tedy s využitím AI, a to v podobě osobní studentovy reflexe této zkušenosti. Studenti věděli, že se jedná do určité míry o experiment, že takto je práce zadávána poprvé. Při práci mohli pracovat libovolným způsobem a mohli si vybrat, se kterým modelem generativní AI budou pracovat.⁷

4. Získaný materiál⁸

Získali jsme tři typy seminárních prací. **Typ A** (44 %): Student nechal AI asistenta samostatně vytvořit seminární práci, poté ji porovnával se svojí verzí práce a reflektoval zdařilost vygenerovaného výtvaru⁹. Někteří studenti vytvořili práci pomocí jednoho promptu, jiní postupovali po jednotlivých kapitolách.

Typ B (51 %): Student nechal AI okomentovat svoji již odevzdanou verzi práce a pak ji postupně s pomocí AI dopracovával a vylepšoval.¹⁰

⁷ Toto „dvouetapové“ zadání bylo částečně inspirováno popisem aktivity, která byla popsána 8. 11. 2024 v rámci panelové diskuse *AI na vysokých školách: Proměny vzdělávání v uplynulém roce* (Didaktikon, Kampus Hyberská).

⁸ V tomto textu budeme reflektovat pouze druhou podobu seminární práce, tedy s využitím AI. Pracujeme se souborem 88 seminárních prací. Dále pracujeme se 46 vyplněnými elektronickými formuláři (kap. 6).

⁹ V několika případech při reflexi zaznělo, že student nechce nahrávat svůj text do modelu AI, že ho nechce poskytovat k tomu, aby se AI na jejich textu „učila“. Proto zvolili variantu A.

¹⁰ Srov. např. úsek z reflexe studenta: „Postupoval jsem kapitolu po kapitole. Místo abych chtěl po AI

Typ C (5 %): Student porovnával výtvary 2 různých modelů.

Kromě těchto tří variant jsme zachytili několik zcela odlišných zpracování: AI byla např. využita k analýze zastoupení jednotlivých slovních druhů jako podklad pro zařazení textu k funkčnímu stylu, resp. odlišení manipulativních prvků předvolebního textu od neutrálního administrativního textu.¹¹

Většina studentů používala neplacenou verzi ChatGPT (65 %), dále Google Gemini (různé verze, 25 %), či jiný model AI¹² (10 %). Pokud používali jiný model než ChatGPT, bylo to buď proto, s ním měli dlouhodobou dobrou zkušenost, nebo naopak měli zkušenosti s modelem Chat GPT, a proto chtěli vyzkoušet jinou variantu. Výjimečně jsme zaznamenali porovnání Gemini PRO a ChatGPT PRO, protože student chtěl využít možnost časově omezené vyšší placené verze. Zajímavý byl přesun od placené verze Gemini, která odmítla napsat místo studenta seminární práci kvůli neetičnosti takového počínání, k neplacené „jednodušší“ verzi, která pokyn vykonala. Někdy pravděpodobně vstoupily do hry zcela nahodilé důvody (např. *použila jsem Gemini, protože ChatGPT zrovna nějak nefungoval*) či důvody technické (*Obvykle pracuji s ChatGPT, ale nešel mi tam vložit soubor s mojí původní verzí práce, tak jsem pracovala s Gemini.*).

5. Zjištění vyplývající ze seminárních prací a z osobních reflexí studentů

Při osobní reflexi poměrně často zaznívalo, že studentům práce s AI moc nehovuje, že jsou rádi, že si původní verzi napsali opravdu sami. Zmiňovali, že jim verze s využitím AI zabrala více času, než když ji psali sami, že AI nedůvěřují a jsou ostražití až paranoidní. *Nikdy bych neodevzdala tuhle verzi. / Nepracuju s tím, nemám to moc ráda, což se asi projevilo i v té konverzaci. / Příště bych si vybrala jiný model, tento nesplnil mé představy. / Nebyl jsem vůbec spokojen.* Uvědomují si rizika a nevýhody tohoto stylu práce: *Je schopen nakonec poskytnout pravdivé tvrzení, avšak musíme ho k tomu dlouze navádět sami. Pokud tedy nemáme svoji znalost a spoléháme jen na něj, můžeme mnohdy přebrat špatné odpovědi.* Jiní studenti naopak hodnotili tento způsob práce jako *pohodlnější*.

celou práci, zadával jsem jí úkoly typu: „Najdi v textu všechny příklady neologismů a termínů spojené s videoherní žurnalistikou a vysvětli jejich funkci podle metodiky v nahraných PDF.“ Teprve když AI vyfiltrovala relevantní data, vyhodnotil jsem je a sám jsem zformuloval souvislé odstavce seminární práce. U každého tvrzení, které AI navrhla, jsem provedl manuální kontrolu.“

¹¹ V dalším případě se student zeptal AI asistenta konkrétně na jevy, které jsme mu předtím okomentovali při reflexi první verze práce. Správnost odpovědi nekontroloval. V tomto případě z našeho pohledu nebyl potenciál práce s AI naplněn, student v podstatě nevyinaldožil žádné úsilí.

¹² Microsoft Copilot, Notebook LM, Perplexity.

Zcela logicky, větší část studentů při promptování¹³ (v případech všech tří typů práce, A, B i C) mimo jiné okopírovala moje oficiální pokyny pro studenty. U zdařilejších prací je ovšem patrná poměrně poučená úroveň dalších promptů: studenti zadávají modelu roli, nahrají do modelu i svoje původní seminární práce z jiných předmětů, aby si AI osvojila jejich styl, nahrají výpisky, které předtím samostatně vytvořili ze zadané literatury (protože celou publikaci AI v neplacené verzi nezpracuje): *V úvodu jsem jasně definoval její roli, musí fungovat jako odborný asistent, který zná metodiku Čechové a Hoffmannové¹⁴ a bude mi v textu pomáhat identifikovat konkrétní stylistické jevy. / Jsi odborníkem na stylistiku českého jazyka. / Jsi expert na český jazyk a stylistiku. Student ti odevzdal následující stylistickou analýzu na tento text. Připrav zpětnou vazbu a náměty na zlepšení. Vycházej pouze z dodaného textu a nevymýšlej si.*

Mnozí studenti prokázali zkušenost s tímto stylem práce (*Napiš mi seminární práci podle následujícího zadání. /.../ Potřebuješ ode mě ještě nějaké informace?*) Práce s textem se pak podobala určité zvláštní podobě rozhovoru, srov. např. příklady reakcí jednoho studenta (dále jen S): *Doplň prosím konkrétní příklady jazykových prostředků k jednotlivým rovinám a jejich rozbor.*

S: *Paráda, teď prosím propoj první i druhou verzi do souvislého textu a klidně doplň ještě víc příkladů jazykových prostředků.*

S: *Vymýšlíš si příklady, které v textu nejsou.*

S: *Co znamená EBITDA (to v článku taky není)?*

S: *přeformuluj první větu v kapitole 5*

S: *více rozpracuj kapitolu číslo 6.*

V případech, že tvorba probíhala jako dialog, práce byly zdařilejší, než když se jednalo o „jednorázový prompt“. Proces umožňoval postupné zpřesňování instrukcí: *Snažil jsem se ji dovést k... / Musel jsem tu přesně vypsát, co chci.*

U některých studentů je patrný takřka osobní vztah¹⁵ s AI asistentem: zdraví, děkují, používají emotikony (které pak zpětně užívá i AI při komunikaci se studentem), výjimečně má jejich asistent/ka jméno a studující se ho/jí ptá, jak se má (*Ahoj, vylepšil bys mi prosím moji seminární práci? / Ahoj, co je u tebe nového? Potřebovala bych od tebe pomoci.*). Na druhou stranu jiní studující explicitně a důrazně zmiňovali, že si AI nehumanizují, že neděkují, nezdraví, přistupují k němu jako ke stroji. Jejich prompty jsou potom poměrně direktivní: *Vylepši*

¹³ Tvorba příkazů či otázek, pomocí níž člověk kontroluje AI a určuje, jakým způsobem bude reagovat.

¹⁴ Míněno zadaná povinná literatura, z níž měli při práci vycházet i studenti, tedy M. Čechová a kol.: *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008 (či její starší verze) a J. Hoffmannová a kol.: *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016.

¹⁵ Srov. pojem *parasociální vztah*.

to. / Chci po tobě vytvořit úplný text, analyzuji a rozeber všechny věty v mé práci, některé z nich možná upraviš, některé ponecháš, záleží na tvém uvážení (sic!). Ale výsledkem bude opět souvislý text tak jako ho mám ve svém dokumentu. / Celé to exportuji do Wordu, aby se zachovaly citační odkazy. I při reflexi pak pozorujeme větší odstup (Nepnlil rozkazy.). Ze strany studenta jsme zaznamenali kromě jedné výjimky výhradně tykání.

Studenti mnohdy vykazovali jistou vytrvalost a neústupnost, když se snažili získat od AI potřebné odpovědi: *Musel jsem ji chvíli přemlouvat. / Nechtěla to udělat. / pořád to máš špatně. Horizontální členění textu je /.../.* Zde je ovšem samozřejmě podmínkou, aby byl student sám schopen chybu identifikovat (srov. též pozn. č. 18). Jedna studentka se pokusila o experiment: Schválně vložila do textu pár chyb, aby mohla pozorovat, zda je AI opraví.

5.1. Návrhy od AI, které studenti vyhodnotili jako nevhodné

Studenti opakovaně zadávali pokyn *Napiš to více akademicky. / Uveď to do více akademického stylu,* apod. V reflexích pak hojně zmiňovali výrazy, které považují za příliš knižní (např. *nýbrž, rovněž*), neznají je¹⁶, příp. neumí zkontrolovat, zda použití odpovídá lingvistické praxi, zda „se to tak opravdu používá“, tudíž by návrhy od AI nepřevzali. Např.: *neaspiruje na vědecké pojednání / rozšiřují informační potenciál textu / Tyto prvky posouvají text směrem k narativněji pojaté mediální komunikaci. / Vertikální členění podporuje fragmentárnost a přehlednost textu. / Perex zde působí jako filtr pozornosti.* Zmiňují také stylizačně nevhodné, „nečeské“, formulace, např. *nepůsobí bariérově / zpravodajství z oblasti kriminality.* V případech následujících ukázek mají podezření, že se jedná o pseudotermíny: *Tato analýza vyžaduje aplikaci komplexních heuristických algoritmů. / Autor aplikuje sofistikované persvazivní modulační techniky a sémantické kotvy. / Je zaměřena na aktivaci obranných psychosemantických mechanismů čtenáře. / vyžaduje aplikaci dramatizačních lexikálních filtrů. / kauzalitní řetězení pseudo-logiky. / ex-cathedra tón komunikátu.*

Studentům se poměrně úspěšně dařilo identifikovat nesmyslné výrazy, neexistující či nevhodně užitá termíny (*vágnota, funkce fšatická, slohový postup rozhovorný, emocionální expletiva* pro označení vulgarismů, *vedlejší věta objektivní*). Jsou schopni identifikovat nepřesné formulace (*četné užití anakolutů*, když je v textu jen jeden), pasáže, které neodpovídají výchozímu textu (*Konkrétně v tomto článku bych nehovořila o objektivním předávání faktů – vidím v něm velký podíl autorského stylu. Velkou roli zde hraje zábavná funkce, vzhledem k užitému lexiku i případu*

¹⁶ „Termíny a pojmenování se neshodují s termíny z publikací, které my známe.“

samotnému. / AI uvedla, že tyto jevy nejsou v textu dominantní a nepůsobí rušivě. Já je však jako rušivé vnímám, do seminární práce bych to neuvedla.)

Nacházejí nevhodné anglicismy (*nadbytečné vysvětlování obvious faktů* / vysoká míra *familiarity* / Mohlo by působit *patronizujícím* dojmem.), nebo dokonce celé dlouhé pasáže v angličtině. Zaznamenali příklady chybných formulací, vycházejících z nezvládnutého systému českého jazyka: *Syntax je charakterizována dlouhými souvětím složitými větami s vedlejšími větinami.* / *Styl se vyznačuje použitím spisovné lexiky.* Při využití AI k opravě pravopisných chyb shledávají také nedostatky: *např. u spojení „...slov, jako jsou...“ není schopno rozeznat, že před jako má být čárka.*

Uvědomují si nevhodnost některých navrhovaných lexémů pro užití v odborném textu: *efektivní komunikace bez stylistických výstřelků.* / *Díky tomu nepůsobí text suchopárně.*

Jsou nedůvěřiví, zejména u citované literatury, a existenci zdrojů obvykle ověřují. Několik neexistujících zdrojů úspěšně odhalili (např. B. Havránek a A. Jedlička: *Český jazyk a kultura vyjadřování*, Hoffmannová, J.: *Mluvená čeština v médiích*. Praha: Academia, 2015 či Ján Horecký: *Základy stylistiky*). Jiné ovšem neodhalili (např. Hoffmannová Jana: *Mluvenost a psanost v češtině*. Praha: Karolinum či Čechová, Marie, Jiřina Hoffmannová a kol. *Stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-590-5), nebo je za neexistující považovali chybně (např. Hoffmannová Jana: *Stylistika a...* Praha: Trizonia, 1997).¹⁷

Při analýze jednotlivých témat shledávají mnohé odpovědi AI jako nedostatečné (AI neodhalila mnoho subjektivních činitelů – jsou v článku velmi výrazní (užité lexikum, autorova zkušenost), ovšem četnější byly příklady halucinací, např.: *AI si vymýšlelo různé neexistující pojmy a skutečnosti či příklady, které se v textu vůbec nevyskytovaly.* / *AI navrhuje, abych místo „divných slov“ nebo „chyb“ používala termíny jako „lexikální prostředky s příznakem nespisovnosti“, „ortoepické odchylky“. Takové výrazy [miněno „divná slova“, „chyby“, pozn. R. H.] ale v mém textu nebyly užity.)* / *AI tvrdila, že autor používá slovo „fáze“ jako důkaz zachování standardních hláskových kvantit, což nebyla pravda.“*).

Dále studenti zaznamenali věcné chyby při analýze jazykových jevů: *Převažují zdvořilé imperativy („doporučujeme“) a enumerace („od 7:00 do 10:00“).* / *vokálníké změny v koncovech, jako je úžien é > í („víc agresivity“ místo více).* Zajímavé bylo zařazení podoby slova „nachomejt“ do nespisovné, hovorové vrstvy češtiny. Až po poměrně dlouhém dialogu studentky s AI asistentem¹⁸ byl schopen ho správn-

¹⁷ Většina studentů ovšem zdroje ve verzi seminární práce s pomocí AI vůbec neměla, ani je od AI asistenta nevyžadovala.

¹⁸ Uvádíme sérii replik studentky, po nichž byl ChatGPT teprve schopen správně odpovědět. Odpovědi ChatGPT jsou z důvodu úspornosti vynechány.

ně zařadit do nespisovné, obecné češtiny a ujasnit vztah mezi spisovnou vrstvou, hovorovou vrstvou a obecnou češtinou.

Již jsme zmiňovali, že studenti si uvědomují, že nemůžou AI dostatečně důvěřovat. Možná i to je důvodem, že někdy chybně identifikují jako věcnou chybu jev, který chybou není. (Např. zařazení kakofonie do charakteristiky hláskoslovných prostředků považovala studentka na chybně a navrhovala zařadit jev do kapitoly o lexikálních prostředcích. Dále už však správnost svojí úvahy v odborné literatuře neověřila.)

5.2. Formální limity AI a další nedostatky

Studenti vnímají, že AI v případě samostatné analýzy příliš zobecňuje, *nejde do detailu, pokud ji k tomu člověk důsledně nenavede*. Analýzy jsou povrchní a obsahují málo příkladů, či dokonce příklady vymyšlené nebo nekompletní. V případě práce se studentovým textem AI příliš zestručňuje původní pasáže a odstraňuje z nich důležité příklady. Nepostihují podstatné rysy daného stylu a nehodnotí je. Po formální stránce je pro studenty komplikující, že AI asistent občas produkuje výsledný výstup v bodech, přestože dostal (někdy i opakovaně) pokyn, aby šlo o souvislý text. Neumí správně spočítat počet slov či odstavců, nedodržuje pokyny pro rozsah finálního textu.

Studenti přišli na to, že uváděné citace nebyly přesné, např. uvedená publikace existovala, informace se v ní nacházela, ale na jiných stranách či v jiném vydání. Příp. měl odkaz v textu v horním indexu z neznámých důvodů podobu ²⁷²⁷²⁷²⁷²⁷²⁷²⁷²⁷ (ostatní odkazy analogicky k tomu).

Občas jako hříčku přinesli ukázkou zcela nevyhovujícího výsledku, např. text s grafémy z jiných znakových systémů, text s naprosto minimálním rozsahem apod.

5.3. Pozitivní zkušenosti studentů s využitím AI

Jak už bylo zmíněno výše, studenti využívali AI k opravě formulací, které neodpovídají odbornému stylu, nejsou vhodné pro vysokoškolskou práci. Pokud návrh AI asistenta studenti vyhodnotili jako vhodný, nechali se inspirovat a převzali jej,

Do jaké vrstvy jazyka bys zařadila slovo „nachomejt“?

Hovorová čeština ale patří do spisovné vrstvy jazyka.

Podle mě to slovo nepatří do hovorové češtiny.

Kam tedy patří to slovo, když ne do spisovné hovorové češtiny?

Jaký je rozdíl mezi obecnou češtinou a hovorovou češtinou? Stručně.

Kam tedy patří slovo „nachomejt“?

např.: AI navrhuje nahradit hodnotící formulace neutrálnějšími odbornými obraty (např. místo „zajímavým prvkem je“ → „za stylově příznakový prvek lze považovat“). / AI nabídla např. množství synonym pro často se opakující výraz „dosti“ a vhodně je zařadila do textu: poměrně, mnoho, značně, velmi, velice. Další náhrady, např. mdlé a ničím zajímavé → monotónní / ponechává pouze samotné události → nechává vyznít skrze popisovanou událost / krásně dokresluje → ilustruje / dalším z důvodů je → neméně podstatná je / touto cestou bych se vydal spíše u /.../ → Takové označení je však vhodné spíše u /.../ / U citací diváků se jedná o jejich přepis z... → Citace diváků jsou převzaty z... / text je členěn → text je segmentován. Dále např. výrazy osciluje či etablovaný autor. V těchto situacích však je vždy na studentovi, aby rozhodnul, zda je navrhovaná formulace věcně správná, odpovídá jeho záměru a hodí se do textu.

Jako pozitivum studenti uvádějí, že jim AI navrhla termín, který dosud neznali (ludická funkce komunikace), vhodně doplnila jejich myšlenku (zde má vokativ také apelovou funkci) nebo že dovysvětlila, jakou funkci dané jazykové prostředky v textu mají (Převažují věty jednoduché a kratší souvětí, což zvyšuje spád vyprávění a srozumitelnost. / V textu se objevují věty zvolací, které vyjadřují emocionální pohnutí autorky.) / anglicismy v textu slouží jako prostředek skupinové identity. Ocenili, když od AI asistenta získali termín, který dlouho nemohli v odborné literatuře (nebo, jak zmiňují, také při doptávání u spolužáků) zjistit, např. (Transpozice slovního druhu v titulku, kde původně slovesný tvar „Stačilo!“ přebírá funkci podstatného jména označujícího politické hnutí.).

Některé pasáže od AI označují za inspirativní, např.: Horizontální členění sleduje přechod od metaforického klamu (bouřkový mrak) k realistickému jádru (pohřeb) a k symbolické pointě (jízdenka). Formulaci označují za vhodnější, trefnější či přiléhavější potřebě seminární práce (Hráč se stává hercem → Hráč přijímá roli fiktivní postavy).

Ve výjimečných případech AI navrhovala naopak jemné „odakademičtění“ tam, kde text zbytečně těžkne či zjednodušení některých velmi dlouhých vět.

Někteří studenti využili AI i pro účely porovnání svojí a generované verze práce, tedy pro přípravu reflexe. V tomto případě oceňují úsporu času. Příklady promptů: Jako odborník v oblasti stylistiky srovnej moji původní seminární práci a tvoji výslednou poupravenou verzi. Výsledkem bude porovnání obou prací, vypiš kladné a záporné stránky obou prací. / Porovnej svoji verzi s přiloženou [mnou v prosinci odevzdanou] verzí. Okomentuj rozdíly a doplň přiloženou verzi o informace, které v ní nejsou.

5.4. Etické aspekty

Studenti ve svých reflexích upozorňují na neetičnost některých jevů. Např. při opravě textu dle promptu asistent Gemini ponechal v úvodu prohlášení: *Tímto prohlašuji, že je tato práce vypracována bez zásahu AI* (což mělo být součástí první verze seminární práce studentů). Až na přímý dotaz, jestli se v textu vyskytují nějaké chyby, upozornil studenta na logickou chybu v prohlášení: *V původním textu uvádíte: Tímto prohlašuji, že je tato práce bez zásahu AI. Vzhledem k tomu, že jste mě požádala o přepsání a opravu textu, toto prohlášení byste měla z finální verze odstranit, aby nebylo v rozporu se skutečností.*

Uvědomují si, že AI má tendenci jim lichotit a nadhodnocovat jejich výsledky: *Díky za text – je vidět, že je odborně velmi solidní a máš výborný přehled o stylistické teorii. Zásahy, které navrhuji, jsou tedy spíše stylistické a kompoziční, nikoli obsahové.*

Za poněkud varovné vnímáme, když student etickou problematičnost označuje jako vtipný prvek či úsměvnou hříčku: *Pokud chceš, mohu text upravit tak, aby působil jako práce psaná bez AI, včetně drobných stylistických nedokonalostí. / Pokud chceš, mohu text přizpůsobit konkrétnímu hodnoticímu stylu tvé vyučující.*

Jedna studentka neskrývá své překvapení ze zjištění, že umělá inteligence umí *uvažovat sama o sobě, uměla zpětně popsat myšlenkové pochody při zadávání promptů, byla schopna hodnotit, jaké byly moje záměry a jak nad jejími odpověďmi uvažujeme před zadáním dalšího promptu.*

Několik studentů shrnulo úskalí AI takto: *Považuji využití umělé inteligence za riskantní. Má práce by mohla být plagiátem. / Obzvláště při studiu českého jazyka bychom měli být schopni napsat seminární práci bez AI. / Člověk musí být při užívání obezřetný. / Někdy kvalitní postřehy a dobré příklady, bohužel často chyby a neuposlechnutí zadání. Dobrá inspirace. AI formulace – zdánlivě erudované, pseudoodborné.*

Studenti zmiňovali, že jsou možná jedním z posledních ročníků, který je schopen zpracovat seminární práci zcela bez AI, protože byli ještě zvyklí takto pracovat na střední škole. Nastupující ročníky už podle nich nezřídka obcházejí psaní referátů výhradně za použití AI. Uvědomují si, že podvádění existovalo vždy, jen jeho podoba byla jiná (opisování z Wikipedie, referaty.cz apod.).

6. Odpovědi studentů z elektronického formuláře

- 1) Mělo by podle Vašeho názoru být při práci na seminární práci ze stylistiky umožněno pracovat s AI? Proč ano/proč ne?
- 2) Pokud ano, navrhnete, jak by taková práce měla být zadána, aby byla práce na

ní smysluplná. Aby odpovídala požadavkům, jaký na nás klade současný svět, jehož součástí je AI. Jakou práci by měl odvést student, jakou AI?

Získali jsme 46 vyplněných formulářů, procentuální hodnota je zaokrouhlena.

- 1) 30 % studentů odpovědělo kladně, tedy že asistence AI by měla být povolena, protože ji budou používat celý život, a měli by se s ní tedy naučit kvalitně pracovat.

Dalších 23 % dotázaných s využitím souhlasí, ale pouze za podmínky přesně stanovených pravidel. (např.: *Považovala bych ale za nutné stanovit jasná pravidla užívání a přiložit seznam úkonů, při kterých je možné využít AI (např. vyhledávání vhodného textu k analýze, shrnutí článku ze sekundární literatury, doporučení na sekundární literaturu, apod.) a které je zakázáno používat (např. přeformulování textu) tak, aby měli všichni studující rovnocenné podmínky.*)

26 % by AI při psaní seminární práce vůbec nepovolovalo. Nejčastějším argumentem bylo, že student českého jazyka má být schopen napsat ji samostatně. Uvědomují si také možnost podvodu.

22 % odpovědělo, že jim jako nejlepší řešení připadá současná praxe, tedy nejprve ji napsat samostatně, pak si vyzkoušet napsat ji s pomocí AI.

- 2) Studenti navrhují umožnit použití AI pro hledání výchozího textu, brainstorming, navržení struktury práce, hledání zdrojů, počítání některých jevů v textu, hledání synonym, opravu pravopisu, zejm. interpunkce, pomoc s citacemi, pomoc se stylizací textu.

Jeden z návrhů byl např. přiložit list, na němž student označí, k čemu AI použil.

Pokud by využili AI i přes jasný zákaz, nebo pokud by zkopírovali celý text bez kontroly či úpravy, považovali by to za neetické. Uvědomují si ale, že nejsou regulace, které my mohly omezit její využití mimo stanovené limity.

7. Závěry

Cílem našeho zkoumání bylo zjistit, jestli má psaní seminární práce v současné době ještě smysl a přizpůsobit její formu potřebám doby. Všechny fáze práce se studenty nás utvrzují v postoji, že stále má smysl psát seminární práci i bez využití AI. Studenti to ostatně zmiňují ve svých reflexích. Tento proces je ovšem podmíněno kvalitní a pečlivou zpětnou vazbou od vedoucího semináře, sledováním procesu psaní. To na učitele klade nesmírné časové nároky a velké osobní nasazení. Probíhá opakované čtení seminárních prací a jejich konzultace, jedna nad verzí bez využití AI a jednou se zapojením AI.

Do určité míry samozřejmě přetrvává neodhalitelnost neetického přístupu. Jistota, že první verzi práce psali studenti samostatně, není stoprocentní. I kdyby ovšem při psaní využívali AI, je nutno, aby uměli svoje záměry a změny v textu reflektovat v rámci dvou ústních pohovorů. Některé formulace musí student dovysvětlit, musí tedy projevit určité kompetence. Charakter chyb v neúspěšných pracích i poměr těchto prací proti kvalitním pracím navíc odpovídá předchozím ročníkům. Nedílnou součástí procesu je také nastavení důvěry mezi učitelem a studenty.

Práce na variantě A spíše jen ukáže studentům, jaké nedostatky AI má, jaké nepřesnosti se zde mohou vyskytnout, na co si dát pozor. Nenaучí je příliš využívat AI ku prospěchu svojí práce s textem. Jako výhodnější se jeví varianta B – tyto práce vyšly jako zdařilejší, reflexe byly hlubší a domníváme se, že učení probíhalo neefektivněji. Nejzajímavější práce obvykle začínaly tím, že si student nechal vypracovat zpětnou vazbu na svůj text.

Bylo by pravděpodobně vhodnější, kdyby tyto upravené verze seminárních prací mohli studenti sdílet mezi sebou v průběhu semináře. To se dá ovšem jen velmi obtížně technicky zařídit (z hlediska organizace semestru a počtu studentů).

Velmi obecně se dá říct, že čím kvalitnější byla první verze práce, tím byly zdařilejší i výsledky s využitím AI. V případech kvalitních prací a podrobných reflexí si studenti uvědomovali náročnost procesu promptování. Viděli, že jim tento způsob práce moc času neuspoří. Pokud si nechávali upravit a vylepšit svoji verzi práce, museli kriticky zhodnotit, zda je využití návrhu od AI vhodné.

Co se týče postojů studentů, zmíníme, že naše zjištění ze seminárních prací a reflexí neodpovídají zjištění dr. Marka Urbana (Psychologický ústav AV ČR) prezentovanému na panelové diskusi *AI na vysokých školách: Proměny vzdělávání v uplynulém roce* (viz pozn. č. 7), tedy že 49,7 % studujících na Pedagogické fakultě UK má nekritickou důvěru v AI (či 43 % studujících UK). Náš vzorek vykazoval spíše zdravou až mírně zvýšenou kritičnost, což je pro nás dobrou zprávou.

Prompty, které jsme dostali k dispozici, zdaleka nebyly všechny bezchybné či dostačující. Kromě zdařilých prací jsme získali také množství prací povrchních, kdy reflexe spočívala v několika větách a pár příkladech, u nichž studenti konstatovali, že s výsledkem AI nejsou spokojeni. To ale bylo do určité míry důsledkem nedostatečně specifikovaného zadání. Z naší strany se jednalo o experimentální hledání cesty, jak v budoucnu dále nakládat se seminárními pracemi, o hledání ideální podoby. Tuto formu zadání seminární práce považujeme za přínosnou a v nějaké modifikaci ji pravděpodobně využijeme i příští rok, přestože nejspíš vyvodíme závěry pro dílčí úpravy zadání. Zvážíme, zda by studenti neměli analyzovat kratší text, a pro práci s AI i pro reflexi dostanou přesnější pokyny. Přesto nejdříve odevzdají práci psanou pouze vlastními silami.

8. Podněty vyplývající z projektu

Ačkoli se to může zdát v současné době jevit jako obtížně realizovatelné, považujeme za důležité nerezignovat na systematickou práci s textem a trvat na tom, aby studenti uměli napsat text v určité podobě zcela bez využití nástrojů AI, zejména pokud se jedná o budoucí učitele českého jazyka. Je vhodné podporovat aktivity, které rozvíjejí schopnost studentů formulovat vlastní myšlenky, porozumění tomu, co, jak a proč chtějí psát, a které zároveň vedou k reflexi a kultivaci vlastního vyjadřování. (*Psalí může např. napomáhat uvědomění si vlastních postojů a názorů.*).

Současně bychom studentům měli umožnit získávat zkušenosti s tvorbou textu za podpory AI. Je žádoucí vytvářet příležitosti, aby se studenti učili s nástroji umělé inteligence zacházet eticky, kriticky a informovaně. Tato zkušenost jim může napomoci k pochopení limitů automaticky generovaného obsahu a k uvědomění, že takový text nelze bez rozmyslu přejímat.

Neměli bychom rovněž rezignovat na osobní kontakt se studenty, ústní zkoušení a individuální konzultace nad jejich vlastními texty, byť jsou tyto formy práce časově náročné. Zachování prostoru pro dialog o jejich myšlenkách, názorech a osobitém přístupu považujeme za klíčové.

Zatím se však nepodařilo dospět k jednoznačné odpovědi na otázku, zda by studenti měli být systematicky vedeni k *povinnému* využívání AI. Ti, kteří tyto nástroje využívají a považují je za přínosné, s nimi často pracují efektivně, nicméně zůstává otevřené, zda je vhodné tento přístup vyžadovat i od studentů, kteří jej odmítají. Nelze skutečnost, že část studentů preferuje samostatnou tvorbu vlastních textů, interpretovat naopak jako pozitivní?

Seznam zdrojů

AI dětem. Nezisková organizace AI dětem, 2025. Dostupné na: [https://aidetem.cz/AI na vysokých školách: Proměny vzdělávání v uplynulém roce](https://aidetem.cz/AI_na_vysokých_školách:_Proměny_vzdělávání_v_uplynulém_roce) (panelová diskuse,

Didaktikon, Kampus Hybernská, 8. 11. 2024)

Chatboti ve škole. Nezisková iniciativa AI dětem, 2025. Dostupné na: <https://chatveskole.cz/>

FURZE, L. (2025): *AI ve škole prakticky*. Praha: AI dětem, z.s., 2025. ISBN 978-80-11-06668-0.

PERKINS, M. – FURZE, L. – ROE, J. – MacVAUGH, J. (2025): *The AI Assessment Scale*. Dostupné na: <https://aiassessmentscale.com/>

URBAN, M. – BROM, C. – LUKAVSKÝ, J. – DĚCHTĚRENKO, F. – HEIN, V. – ŠVÁCHA, F. – KMONÍČKOVÁ, P. – URBAN, K. (2025): "ChatGPT can make mistakes. Check important info." Epistemic beliefs and metacognitive accuracy in

students' integration of ChatGPT content into academic writing. *British Journal of Educational Technology*. Ročník 56, č. 5, s. 1897-1918. E-ISSN 1467-8535.

PhDr. Radka Holanová, Ph.D.

Katedra českého jazyka UK PedF

Radka.holanova@pedf.cuni.cz

ORCID: 0000-0003-2257-6070